

Pranešimas Lietuvos energetikos muziejaus 15 metų jubiliejaus proga

Senajoje elektrinėje –Lietuvos energetikos muziejus

Mieli kolegos, Ponios ir ponai,

Noriu nors trumpai priminti VŠĮ LEM atsiradimo istoriją.

Sutinkamai su energetikos veterano Juozo Martusevičiaus incijuotu, Lietuvos energetines sistemos vardu pateiktu prašymu, 1982 m. Lietuvos kultūros ministerija paskelbė, kad Vilniaus centrinė elektrinė su senaisiais katilais, garo turbinomis ir generatoriais yra respublikinės reikšmės technikos istorijos paminklas, saugomas valstybės. Kaip atsirado Vilniuje elektrinė? Sprendimą Vilniuje statyti elektrinę Vilniaus dūma priėmė dar 1898m. Pirmas variantas – Bernardinų sode, po to užmiestyje, Žvejų kaimelyje (liko tik pavadinima Žvejų g. Galima teigti – kad I Vilniaus energetikų karta- buvę žvejai). Dar vieną pikantišką detalę žinojo senieji vilniečiai: skulptoriui Balzukevičiui pozavo garsi Vilniaus kurtizanė Zuzana, ir vilniečiai vyrai dar pusšimtį metų skulptūrą vadino: mūsų Zoska.

1984 m. pradėjus veikti Ignalinos atominėi elektrinei nustojo savo reikšmės TE-1 gaminama elektra. Senos ir susidėvėjusios garo turbinos buvo paliktos istorijai, liko tik garo ir vandens katilai, skirti Žirmūnų ir aplinkinių namų šildymui. 1985 m. Lietuvos energetikos susivienijimas TE-1 perdavė Vilniaus šilumos tinklams. 1998 m. sustabdyti ir vandens šildymo katilai. Tuo laiku AB „Vilniaus šilumos tinklai“ iš pavaldumo energetikams perėjo į Vilniaus savivaldybės priklausomybę. Jau 1996 m. AB „Lietuvos energija“ paruošė senosios elektrinės turbinų salės pritaikymo muziejui projektavimo užduotį. Tuo pačiu laiku Lietuvos energetikų senjorų klubas kreipėsi į energetikos ministeriją ir gavo ministro Sauliaus Kuto pritarimą muziejaus steigimui. 1998 m. spalio 2 d. energetikų buvo pasirašytas Ketinimų protokolai steigti muziejų. Pradėjus projektavimo darbus, išaiškėjo, kad nekeičiant esamos turbinų salės, problematiška muziejui įrengti administracines ir buitines patalpas. Tam reikia paukoti vieną iš senų katilų. Tik po ilgų derybų su paveldosaugininkais pavyko susitarti dėl vieno seno katilo demontavimo. Remiantis Kultūros ministerijos 1999-11-03 raštu Nr. 31-05-2402 energetikai toliau ruošė senąją elektrinę muziejui. 2000 m. balandžio 6 d. AB „Lietuvos energija“ ir SPAB „Vilniaus šilumos tinklai“ sudarė sutartį dėl Energetikos

muziejaus steigimo Vilniaus centrinės elektrinės patalpose. Sutartyje buvo numatyta, kad „Vilniaus šilumos tinklai“ atlieka statybinius darbus, o AB „Lietuvos energija“ – projektavimo ir ekspozicijos įrengimo darbus iki 2003 m. vasario 1 d.

Kadangi muziejaus kūrimą rėmė visi Lietuvos energetikai, Teisingumo ministerijoje buvo gautas leidimas naujam muziejui vadintis – „Lietuvos energetikos muziejus“.. Paskutiniu momentu muziejumi pradėjo domėtis ir Vilniaus savivaldybė, kaip VŠT pagrindinis dalininkas.. 2002 m. lapkričio 29 d. buvo pasirašyta Viešosios įstaigos Lietuvos energetikos muziejus steigimo sutartis. Steigėjai – Vilniaus miesto savivaldybė (meras Artūras Zuokas), Nacionalinė elektros energetikos asociacija (NEEA, Rimvydas Rukšėnas)) ir Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija (LŠTA, Vytautas Stasiūnas.).Kiek vėliau buvo įteisinti dar du dalininkai: VŠT ir AB LE

Muziejaus pagrindinės veiklos kryptis: rinkti, saugoti, restauruoti, tyrinėti ir eksponuoti Lietuvos energetikos vertybes.Muziejaus tikslai:1. **Propaguoti LR energetikos istoriją ir pasiekimus,2. dirbti tiriamąjį ir švietėjišką darbą, rengti ekspozicijas, parodas, leidinius, ekskursijas, paskaitas ir pan. 3.organizuoti kūrybinio laisvalaikio ir kultūrinius renginius.**

Muziejus turėjo tik du darbuotojus: Vilių Šaduikį ir Juozą Martusevičių. Skubiai reikėjo rinkti eksponatus, ruošti ekspoziciją. Čia labai daug padėjo visos pagrindinės Lietuvos energetikos įmonės: ypač Kauno energetikai, Elektrėnai. (sunkus I-os turbinos darbo ratas, statybos ir rekonstrukcijos darbai) Daugelį eksponatų, įskaitant ir senuosius turbogeneratorius, reikėjo restauruoti. Nežiūrint visų problemų, 2003 m. vasario 15 d. švenčiant Vilniaus elektrinės 100-metį ir Vilniaus šilumos tinklų 45 metus, buvo atidarytas Lietuvos energetikos muziejus. Dalininkai pirmuoju direktoriumi patvirtino mane, o vyr. fondų tvarkytoja – Jolitą Daugvilienę. Paruošta ekspozicijai buvo tik turbinų salė (600 kv. m.), tai sudarė tik 15% visų buvusios elektrinės patalpų.(3800 kv. m.) Būtinai reikėjo sutvarkyti likusias apleistas patalpas. Kadangi tarp muziejaus eksponatų buvo du seni automobiliai, planuota vandens katilų salėje įrengti transporto ekspoziciją. Ši mintis patiko savivaldybės projektuotojui, buvusiam Vilniaus vyr. architektui Danui Ruseckui. Jis pats kolekcionavo senus automobilius, buvo didelis tokios ekspozicijos entuziastas. Jam vadovaujant buvo paruošta galimybių studija tolesnei muziejaus plėtrai aplankyti beveik visi

stambūs Europos technikos muziejai. Su energetikų ir Vilniaus savivaldybės pagalba buvo paruoštas projektas pritaikyti muziejui ir įrengti ekspozicijas visose buvusios elektrinės patalpose, talpinant dvi ekspozicijas, skirtas vaikams, Vilniaus miesto technikos raidą ir Vilniuje naudotą transportą. Laimėjus konkursą šiam projektui buvo gautos ES struktūrinių fondų lėšos ir 2006–2008 m. įvykdyta numatyta rekonstrukcija. Muziejaus ekspozicijos įrengimo konkursą laimėjo Lietuvos dailės akademija, pasitelkusi vokiečių specialistus. Taip buvo išvengta primityvių Vilniaus savivaldybės rekomenduotų UAB paslaugų.). Kol kas muziejuje paradoksas dar nuo buvusios direktorės laikų: sakoma, kad dažnai šiaučius be batų, o Energetikos muziejuje – nerbsite energetiko. Dėl to neveikia jau anksčiau įrengti informaciniai portalai, ant stogo – vėjo elektrinė. Problemų yra ir daugiau, tačiau bandykime žiūrėti plačiau: mes – vyresnioji energetikų karta didžiuojamės, kad mūsų bendram kūdikiui jau 15 metų. Tai geras pavyzdys, ką gali padaryti Lietuvos energetikai, kai kartu suremia pečius.

Dabar ruošiamasi atnaujinti ekspoziciją. Tam planuojamos ES lėšos. Puiku, kad daug pagelbės Vilniaus savivaldybė: organizuos konkursus, prižiūrės statybines dalis. Ekspozicijos ruošimas ir kontrolė turėtų būti muziejaus administracijos rūpestis. Tarptautiniai pripažinta, kad muziejų ekspozicija turi būti atnaujinama per 8-10 metų. Per tiek laiko muziejų aplanko visi potencialūs lankytojai. Kad lankytojai ateitų pakartotinai, turi būti atnaujinta ne mažiau ekspozicijos 50 % eksponatų ir visiškai naujas apipavidalinimas. Didelis iššūkis – nauja ekspozicija vaikams. Svarbios ir Lietuvos aktualijos: (palydovai, energetikos naujienos, interaktyvūs stendai ir t. t.) Labai svarbu geras kontaktas su energetikų įmonėmis ir asociacijom (kelias – turėti naujus eksponatus).

Lietuvos energetikų senjorų klubo, (daug prisidėjusio prie muziejaus steigimo) vardu, savo vardu - linkiu naujam vadovui ir muziejaus administracijai, su dalininkų ir visų energetikų pagalba siekti ir toliau ambicingų tikslų.

Rezultatus tikimės pamatyti per sekantį jubiliejų – jau brandesnį amžių - muziejaus 20 – metų. Nuoširdžiai linkiu sėkmės.

Vilius Šaduikis